

Règims verbals caiguts en desgràcia

ROSER LATORRE

Una tendència molt generalitzada en els mitjans de comunicació –i en d'altres– és la de fer servir el pronom neutre *ho* incorrectament, coincidint sovint aquest mal ús amb alguns casos en què el castellà exigeix el pronom *lo*.

Podem detectar aquest fet en frases construïdes amb el verb *parlar*:

- Fa temps que *ho havíem parlat*.
- Pot *parlar-ho* amb nosaltres.
- Un altre divendres *ho parlarem*.

El verb *parlar* pot ser transitiu o intransitiu. Per als usos intransitius, que són la majoria, el Diccionari Fabra dóna una colla d'exemples: *és mut: no parla; parla bé, correctament; parlar en públic; parlar a algú; és com parlar a la paret; parlar amb algú; parlar entre dents...*

Parlar de negocis, de literatura; no em parlis d'aquell poca-vergonya; parlar d'una qüestió concreta.

En els quatre exemples darrers veiem que el verb necessita la preposició DE per a introduir el complement: *parlar de*. Si volem substituir aquest complement per un pronom, haurem de recórrer, és clar, al pronom EN o variants.

És a dir:

- *parlar-ne* (de negocis, de literatura),
- *no me'n parlis* (d'aquell poca-vergonya),
- *parlar-ne* (d'una qüestió concreta).

Calia dir, doncs, tornant a les frases primeres:

- Fa temps que *n'havíem parlat*.
- Pot *parlar-ne* amb nosaltres.
- Un altre divendres *en parlarem*.

I encara podríem citar una altra oració, ara composta, on per la mateixa raó coixeja el pronom relatiu:

- Hi ha moltes qüestions **que** es poden parlar.

En rigor, el significat d'aquest darrer exemple seria que «les qüestions poden parlar entre elles», la qual cosa no té sentit. Què s'hauria d'haver dit, doncs? Que es pot parlar, que podem parlar **de**

moltes qüestions. Aquesta preposició DE que el verb *parlar* reclama, com hem dit anteriorment, havia de precedir el relatiu, fent-ne un relatiu fort, com correspon al cas:

- Hi ha moltes qüestions **de què** es pot parlar.

O bé, si ens servim del relatiu compost, igualment correcte:

- Hi ha moltes qüestions **de les quals** es pot parlar.

Pel que fa als nombrosíssims usos del verb *fer*, que substitueix sovint altres verbs amb sentits concrets: *escriure o fer una carta; confeccionar o fer un vestit; construir o fer una casa; cuinar o fer el menjar...*, voldríem citar l'accepció que Fabra defineix així:

Imitar (alguna cosa) en la seva manera d'ésser. *Fer el mort. Ell fa el pobre i és el més ric del poble. Fer el generós, el desinteressat.*

Aquestes expressions amb el verb *fer*, tan genuïnes, són alterades, d'un temps ençà, amb l'afegit d'un pronom reflexiu que prové, sens dubte, de formes castellanés. I així hem sentit, en els mitjans de costum:

- li diuen que pagui, però sempre *es fa el sord*,
 - a la reunió n'hi havia un que *es feia el savi*,
 - només quedava la possibilitat de *fer-se l'original*,
- en comptes de:
- *fa el sord, feia el savi, fer l'original.*

I si l'expressió és aplicada a l'element femení, no cal canviar-ne el gènere, que pot restar invariable:

- La meva cosina, si la criden de bon matí, *fa el sord* encara que estigui desperta.

El *Diccionari català-valencià-balear* d'Alcover-Moll ens facilita també algunes d'aquestes expressions, que explica detalladament: *fer el savi*, aparentar saviesa; *fer el beneit*, obrar com un beneit, fer beneitures; *fer l'empeguèit*, mostrar empeguèiment;

fer l'adormit, simular que es dorm. I la citació: «La tendra donzella sovintment debana y tostemp *fa'l mut*.» Viudes donz 314.

Ara bé, al costat de l'exemple més antic (segle XVI) hi ha aquest altre:

«No't fassas la desentesa», Pons Auca 75, amb el pronom reflexiu i l'adjectiu substantivat en forma femenina; una construcció que segurament caldria considerar poc genuïna i calcada, ja més modernament, del castellà (l'obra citada pertany al segle XIX).

Així mateix, el *Diccionari català-valencià-balear* de la *Gran enciclopèdia catalana* tradueix aquestes expressions:

- «Hacerse el gracioso» = *Fer el graciós*.
- «Hacerse el distraído» = *Fer el distret*.

Convindria, per tant, vigilar bé aquest tipus de frases i no fer l'orni (és a dir, el desentès).◆

